

Szegedi Viktória

Szentkúti Kunyhó – Ökogazdálkodás bemutatása

A Lengyel-Annafürdőn működő erdei iskola infrastrukturális fejlesztése során szükség lett egy olyan külső, bemutató helyszínre, ahol a „zöld”, vagy más néven környezetbarát technológiák és a hagyományos építészeti megoldások ötvözése kézzel fogható közelségbe kerül és egyben jó példát mutat a környezettudatos magatartás elsajátítására törekvő ifjú generációknak.

Az ideális helyszín kiválasztásánál törekedtünk arra, hogy hiteles legyen a beruházás során szerzett tapasztalatok átadása, zöld technológiák bemutatása. Így esett a választás a Lázi házra, melyet az innen eredő Szentkúti völgyről neveztünk át Szentkúti kunyhóra. Remek helyszín ökoháznak, a természet és az ember igazi harmóniára találhat itt.

Az ökoház környezete, elzártsága a „külvilágtól”, remek táptalajt biztosít a természetközeli gazdálkodási módok felélesztésére is. Az 1,75 hektáros házkörűli rét, az évek óta pihentetett termőföld, ugyan is ideális a kultúrnövények ültetésére.

Az **ökológiai gazdálkodás** egy olyan gazdálkodási rendszer, mely a fogyasztóknak friss, jóízű és autentikus élelmiszereket kíván nyújtani a természetes körfolyamatok tiszteletben tartásával. Nyilván, jelen helyzetben – hiszen a Szentkúti Kunyhó, egy bemutatóház - fő célunk nem a haszonszerzés, így aztán nem beszélhetünk piaci értékesítésről, tehát vásárlókról (fogyasztókról). Természetesen a megtermelt élelem helybeni elfogyasztása, része a gazdálkodásunknak.

Fő célunk, mely egyben az ökogazdálkodás alapja, hogy a lehető legnagyobb mértékig minimalizáljuk az ember hatását a környezetre, miközben biztosítjuk a mezőgazdasági rendszerek lehető legtermészetesebb működését.

Az ökológiai gazdálkodás jellemző gyakorlati eljárásai közé tartozik:

- Többéves vetésforgó, mint a helyi források hatékony felhasználásának előfeltétele.
- A kémiai úton előállított növényvédőszeres és a tápanyagutánpótlók, az állatoknak adott antibiotikumok, az élelmiszeradalékok és segédanyagok, valamint minden egyéb bevitt anyag használatának szigorú szabályozása.
- A genetikailag módosított szervezetek használatának tiltása.

- A helyi források kihasználása, mint például az istállótrágya használata tápanyag-utánpótlásra vagy a gazdaságban megtermelt takarmány megetetése az állatokkal
- Olyan növény- és állatfajok kiválasztása, melyek ellenállóak a betegségekkel szemben és alkalmazkodtak a helyi körülményekhez
- Az állatállomány szabadon tartása, és biotakarmánnyal való etetése
- A különböző állatfajok egyedi igényeihez alkalmazkodó tartási gyakorlat

A 2010 őszen felújított vályogház (ökoház), az elmúlt 20 esztendőben lakatlan volt, így a körülötte lévő földterületet is csak, mint kaszáló hasznosították. Ez viszont remek alapot adott a 2011-es tervek megvalósításához, hiszen egy pihentetett földdel kellett a munkálatokat elkezdni.

Első lépésként egy 200 m²-es konyhakert került kijelölésre, melyet még a 2010-es év őszen egyszeri szántással, műveltünk meg. A terület kijelölése során figyelembe vettük a domborzati viszonyokat és végül a völgy, pontosabban az erdő állomány közvetlen széle mellett döntöttünk. A völgy középső és DNy-i része ugyanis sokkal szárazabb, nyilván a napsütéses órák száma miatt, viszont fontosabbnak találtuk a megfelelő mennyiségű talajnedvesség jelenlétét, így jelöltünk ki földet az erdő szélén. A kora délelőtti órákban mikor a pára már javában felszáradt a délies oldalon, addig itt még jócskán nedves növényeket találunk, természetesen a délutáni órákban ezt a részt is kellőképpen megvilágítja a nap, tehát a növények nem nélkülözik a fényt. Nyilván, csak is a terület adottságai miatt vagyunk szerencsés, pontosabban válogatós helyzetben, hiszen egy alföldi pusztaságban ilyen szempontokat nem tudnánk figyelembe venni. Itt azonban szükség is volt az előrelátásra, hiszen az öntözés egy teljesen közművektől elzárt helyen meglehetősen drágítja és nehezíti a munkálatokat. A kötött, vályogos talajszerkezet, melyet gyakorlatilag az erdő közelségének köszönhetünk, illetve annak, hogy évtizedekkel ezelőtt ezt a völgyet is erdő borította, meghatározza a genetikai talajtípust. A Tolnai-hegyhát déli részét az agyagbemosódásos barna erdőtalaj borítja. Ugyan, felfedezhető a különbség az erdei talajszerkezet és a völgy talajszerkezete között, a hasonlóság még is szembetűnő. Nyilván a fő ok, a korabeli erdőborítás, s az, hogy itt egy nagyjából 2,5 hektáros tisztást irtottak, nagymértékben nem tudta megváltoztatni a talaj összetételét. Melyre az erdő közelsége, azóta is nagy hatással bír. Összegezve tehát, mindenképpen szerencsés helyzetben vagyunk, egyrészt az agyagos, tehát jó vízmegkötő képességgel bíró talaj miatt, másrészt az erdő mikroklímája miatt, mely szintén fontos tényező a völgy páratartalmát tekintve.

2011 tavaszán a további talaj-előkészítő munkálatokat már kézi szerszámokkal végeztük. S március, április, május hónapokban a megfelelő növényeket is elültettük.

Növények:

Vöröshagyma, lila hagyma, gyöngy hagyma, fokhagyma, nyári retek, fehérrépa, sárgarépa, kukorica, burgonya, sütő tök, paradicsom, paprika. Nyilván, elsősorban konyhakerti terményekkel próbálkoztunk, ugyanis semmilyen információnk sem volt a korábbi esztendők termés hozamáról (mivel nem volt). Így több mindent is ültettünk, próbaként, mi az, amivel érdemes lesz a jövőben is foglalkozni.

Ökogaárdálkodásunk egyik talán legfontosabb része az őshonos magyar fajták megmentése. Az idei évben a hüvelyesek rendjébe tartozó babokat választottuk, s terveink közt szerepel egyéb más fajok „felkarolása” is.

A tápiószelei Növényi diverzitás központtal vettük fel a kapcsolatot és 17, kimondottan erre a tájegységre jellemző babfajtát kaptunk, melyeket kísérleti jelleggel ültettünk el.

Veteménybabok: kénbab, töttösi, sárháti, mórági, pécsbagotai, szigetvári guggoló Juliska, tápiószelei, túronyi, dunaföldvári, bátaszéki, szekszárdi, decsi, szekszárdi

menyecskebab, faddi menyecskebab, sásdi boksos, kocsolai borsóbab és a diósberényi vajbab.

Mindegyik fajta megeredt és szépen növekedett is, aztán végül csak 14 fordult termőre. Ezek közül is a legtermékenyebbekkel fogunk a következő esztendőben foglalkozni, immáron, a saját gyűjtött mag anyagunkkal.

2010 őszén került elültetésre 14 alma és 12 körte fajta, összesen 50 db.

Almák: karácsony, fehér pogácsa, segesvári tökalma, csüngő batul, páris, édes, mádai, leves, brassói, sikulai, széchenyi, arany és a ponyik.

Körték: nyári, csöbör, tinóru, torzsátlan, piros, sós, bakszar, medesi, héber, búzával érő, csöngető és a sózó.

Hála Istennek egyre jobban keresik a régi magyar fajtákat - melyek létezését már csak néhány lelkes fajta mentőnek köszönhetjük. A napjainkban megvásárolható csodaszép, hatalmas, édes alma és körte csodák, melyek nagy része nem is Magyarországról származik, de ha még is, köze sincs a magyar fajtához, sokkal több időt, energiát, egyúttal pénzt igényelnek, hogy a boltok polcaira kerülhessenek. Ezek a kinemesített fajták, hiába a sok hozzáértő növénynevelő, hiába a fantasztikus termés, akkor is, legtöbbször csak nyüggyel járó facsemetét veszünk az oltalmunk alá. Kezdvé az oltástól (megered, nem ered), a metszésen át egészen a permetezésekig, rengeteg odafigyelést igényelnek, mire élvezhetjük a gyümölcsök ízét. És itt a lényeges különbség! Az elfeledett honos gyümölcsfafajtáink, melyek közül még ma is nagyon sok ép és egészséges, ellenállt az évtizedek károsításainak (időjárás, rovarok, gombák stb.), megtalálhatóak útszélen, elhagyatott kert végben, esetleg egy tanyán. Hajlamosak vagyunk „vadalma”, „vadvörte” jelzővel illetni, pedig a legtöbb esetben ez nem helyes. Ezen elveszettnek hitt fajtákat keresik és „mentik” meg azok a lelkes fajtamentők, akik még tudják, hogy ezek a fák nagy értékkel bírnak. Eleink sem voltak buták, pontosan tudták, mely fajtákat miért ültették, volt, amelyiket csak pálinkának, akadt, amelyikből kompótot, esetleg ecetet készítettek, vagy csak egyszerűen elfogyasztották. Ezen fajták megmentése céljából ültettünk mi is 50 fát az ökoház körül, bizakodva, ezen elfelejtett fajták újra feltámadásában.

A fácskák nem igényelnek sem metszést, sem pedig permetezést, így egyetlen teendőnk a karózásuk volt. Mindegyik fajta megeredt, átvészelte a telet. Talán a következő évben egyik- másik fácska már hoz 1-1 kisebb termést is.

Állattartás:

Az ökoházhoz tartozik egy melléképület is, mely 3 fő részre osztható; egy pincelejáró/fatárolóval, majd a szabadkéményes füstölő, valamint az állatok tartására szolgáló épületrész, 4 ól bejárattal.

Több átalakítás is történt az elmúlt ötven évben, mire a mai formáját ölthette fel az épület, s jó néhány jószág élte itt le életét. Többnyire sertések és tyúkok.

Jelen pillanatba egy ólat használunk, tyúkok és kakasok tartására. Tavasszal keltetett naposcsibéink java elpusztult a maradékot pedig a rókák ették meg, így a szabadtéri állattartást kicsit szigorúbbra kellett fognunk, csak nappal tartózkodhatnak kint. Az eredeti terv, miszerint majd éjszakára felgallyazhatnak a környező fákra, az első kora délutáni róka támadások után meghiúsulni látszott. Az állatok védelme érdekében így csak napkelte után mehetnek a szabadba, itt viszont nincs határ, gyakorlatilag a teljes területet bejárhatják. Ez pedig takarmányozási szempontból különösen előnyös. Nagyon sokat „lejelhetnek” és tavasztól ősz végéig szedegethették a rovarokat is. 10 tyúk, egy nap alatt alig 0,4 kg szemes takarmányt fogyaszt. Ez az őszi, téli időszakban megduplázódik ugyan, de tavasszal és nyáron szinte jelentéktelen mennyiség. Itt is megmutatkozik a szabadtéri tartás hatalmas előnye.

Terveink:

Ismerve a talaj jó minőségét, a megművelésre szánt földterületet a kétszeresére növeljük, így a következő esztendőre tervezett állatállomány takarmányozásának jó részét tudjuk ezzel megoldani. Csak nagyon minimális mennyiségben szorulunk majd szemes takarmány felvásárlásra. Ez pedig ismételten nagy eredmény. És bár „csak” bemutató jelleggel létezik az ökoház és a körülötte zajló ökogazdálkodás, kijelenthető, hogy működik és ez a lényeg.

Kecskék, juhok, nyulak, pulykák, ludak, kacsák egyéb házi állatok beszerzése, illetve azok szaporítása is szerepel távlati terveink közt. Mondanom se kell, hogy hazai fajták tartása a cél.

Habár manapság egyre divatosabb az öko és a bio kifejezések használata és sok esetben már-már viccek tárgyát és képezik, nem szabad megfeledkeznünk ezek fontosságáról! Az ökogazdálkodás igen is egy fenntartható gazdálkodási mód, mely a legkevésbé sem terheli a környezetet és csak ily módon tudunk a továbbiakban boldogulni, mert oly annyira tettük már tönkre a környezetünket, hogy épp ideje változtatnunk a világnézetünkön. És az ökogazdálkodás igen is nagyon fontos lépcsőfoka lehet szemléletváltásunknak.